

Impressies BSP-broedvogels 1992

Het jaar 1992 was, zeker in vergelijking met zijn door gure noordenwinden geplaagde voorganger, een goed jaar om te inventariseren. Langdurige perioden van onaangenaam weer bleven een uitzondering, en vooral in mei en juni was het wekenlang warm en zonnig. Bij zo'n weer is het moeilijker om binnen te blijven dan buiten in het veld te vertoeven! Uit de beschikbare gegevens blijkt dan ook dat volop geteld is.

De districtcoördinatoren hebben nu reeds een eerste overzicht samengesteld over het wel en wee van verschillende soorten. Bedenk evenwel dat onderstaande resultaten een voorlopig karakter hebben. Nog niet alle gegevens zijn binnen en sommige meldingen moeten nog gecontroleerd worden. Om het beeld compleet te krijgen verzoeken we alle waarnemers die nog aanvullende of nog niet ingeleverde waarnemingen hebben deze spoedig in te leveren bij de DC.

Geoorde Futen hadden, net als vorig jaar, plaatselijk opnieuw te lijden van droogte. Op de belangrijke broedplaats in West-Brabant zongen dit voorjaar Boomleeuweriken waar Geoorde Futen horen rond te zwemmen. Ook in Drenthe was de stand mager. In Friesland (ruim 40 paren), in de Grootte Peel (8) en Noord-Twente (10) deed de soort het beter.

De Aalscholver scoorde bijzonder hoog. Van enkele kolonies moesten de gegevens nog binnenkomen of nog gecontroleerd worden, maar het is te verwachten dat het uiteindelijke aantal paren boven 18.000 uitkomt! Bij Enkhuizen werden broedgevallen op de grond geconstateerd.

De reigers doen het, met uitzondering van de Blauwe Reiger (en Grote Zilverreiger) niet goed de laatste jaren. De eerste berichten wijzen erop dat Purperreiger en Roerdomp niet verder afgenomen zijn, vergeleken met vorig jaar, maar de stand blijft precair. Woudaapjes blijven rariteiten: tot nu toe zijn er pas drie duidelijke territoria bekend geworden, naast enkele twijfelgevallen waarin een roepende vogel later in het seizoen niet meer teruggevonden kon worden. Kwakken werden tijdens het broedseizoen regelmatig waargenomen in de Brabantse Biesbosch. Een broedgeval kon niet worden vastgesteld.

De belangrijke kolonie **Lepelaars** in Flevoland nam af van 270 paar in

1991 naar 230 in 1992. De kolonies op de Waddeneilanden, in het Zwanenwater en het Deltagebied deden het beter. Wel werden er door terreinbeherende instanties soms maatregelen genomen wanneer vossen al te hapgraag rond de kolonies struinden. In het Naardermeerbroeden ook dit jaar helaas geen Lepelaars.

Van de **Grauwe Gans** werden belangrijke aantallen gemeld uit Flevoland (ruim 250 paar), de Gelderse Poort (180 paar), de omgeving van het Haringvliet (140 paar), Zuid-Friesland (35 paar) en de Biesbosch en NW-Overijssel (ieder ca. 15 paar).

Wat de roofvogels betreft is vooral de ontwikkeling van de **Blauwe en Grauwe Kiekendief** interessant. De **Blauwe Kiekendief** is behalve op de Waddeneilanden (73 paar, exclusief Texel en Vlieland) in ieder geval ook weer vastgesteld op de braakliggende landbouwgebieden in Oost-Groningen: vijf paar. Ook in Zuid-Drenthe werden twee paar gelokaliseerd.

De vorig jaar al duidelijke opmars van de **Grauwe Kiekendief** in de provincie Groningen overtrof de stoutste verwachtingen. Ging het in 1991 om zo'n tien paren, dit jaar werden er maar liefst 26 paar vastgesteld! De soort profiteert hier van de braaklegregeling waardoor honderden hectares landbouwgrond aan bewerking onttrokken zijn. Verder kwamen er meldingen van broedpogingen op de Waddeneilanden (twee), Overijssel (een) en Flevoland (twee). Voorts bestaat de indruk dat deze kiek tijdens de voorjaars trek meer is waargenomen dan in andere jaren. Voor een soort waarvan vijf jaar geleden werd aangenomen dat ze weldra zou zijn uitgestorven was het een spectaculair jaar!

Het **Porseleinhoen** had in het rivierengebied een heel mager seizoen. Elders werden opmerkelijke aantallen gemeld uit NW-Overijssel (30), het Drents-Friese grensgebied (12-15) en de overige delen van Friesland (tenminste 20), terwijl ook het voorkomen in Noord-Twente (3) en de Grootte Peel (6) vermeldenswaard is.

De stand van de **Kwartelkoning** is in geen jaren zo laag geweest. Ook in het enige goede gebied dat er nog was, Oost-Groningen, gaat het momenteel bar slecht met de soort. Afgaande op de kleine 40 territoria die uit het hele land gemeld zijn, hoeft er niet veel te gebeuren of het monotone

raspen van de **Kwartelkoning** zal in Nederland niet of nauwelijks meer te horen zijn.

Gelukkig wat beter nieuws van de **Zwarte Stern**. Op de meeste plaatsen leek de stand niet noemenswaard veranderd ten opzichte van vorig jaar. Lokaal werd zelfs een voorzichtige toename vastgesteld (in de Krimpenerwaard van 60 paar in 1991 naar 80 paar nu). Voorlopig zijn er ruim 850 paren geteld, terwijl van tevoren de indruk bij sommigen bestond dat een getal van 750 wellicht niet meer gehaald zou worden. Uit sommige gebieden moeten trouwens nog aantalsopgaven binnenkomen.

Velduilen worden tegenwoordig vrijwel uitsluitend gemeld uit Noord-Nederland. Als gebruikelijk spande Ameland met 23 paar de kroon. Ook in Groningen (inclusief het Lauwersmeer) werden nogal wat broedgevallen gemeld (ca. 20). In het Deltagebied was er één broedpaar.

De IJsvogel deed het niet slecht in Zuid-Limburg (circa 16 paar), de Veluwe (18 paar) en de Biesbosch (ca. 10 paar). In de Achterhoek en mogelijk ook in Twente was de stand stabiel. Buiten de verspreidingskernen werden broedparen gelokaliseerd in het Gooi, in westelijk Utrecht en bij Haarlem.

Draaihalzen werden voornamelijk gemeld van de Veluwe. De soort lijkt daar de laatste jaren zeker niet zeldzamer te worden. Dit jaar werden zo'n 40 paar gevonden, met als maximum 15 in één kwartblok! Het is in die contreien nauwelijks een echte bosvogel te noemen. Gesloten bos wordt in ieder geval gemeden, en de favoriete biotoop bestaat uit deels dichtgegroeide voormalige stuifzanden of zandige heide, met veel oude berken (nestplaats) en veel open, zandige plekken met weinig bodemgroei (foerageerplaatsen).

Met de Kuifleeuwerik is het armoe troef, zowel qua aantallen als qua onderzoek. Wat het eerste betreft: rond de 30 paren zijn voorlopig gemeld, maar dat is (hopelijk) nog niet eentiende van de werkelijke aantallen in Nederland. De soort lijkt vooral in de kuststrook van West-Nederland goed te worden onderzocht: het merendeel der territoria is vastgesteld tussen Katwijk en IJmuiden. Wat het tweede betreft lijkt er nu toch een kentering te komen. Steeds vaker horen we dat lokale vogelaars, geschrokken door de achteruitgang van de soort, be-

gonnen zijn met het systematisch onderzoeken van geschikte broedgebieden. Overigens is de huidige kennis samengevat in een artikel in Het Vogeljaar. Wie dit blad niet heeft kan desgewenst een kopie krijgen via het SOVON-kantoor.

De **Kramsvogel** had in Limburg een slecht jaar. Verschillende grote kolonies (een relatief begrip: bij de Kramsvogel spreken we al bij meer dan tien paar van een grote kolonie) waren mondjessmaat bezet. In de Oost-Achterhoek was het geen slecht jaar: hier werden 45 paar vastgesteld.

Sensationele ontwikkelingen zijn te melden bij de **Roodmus**. Vooral op de Waddeneilanden werden spectaculaire aantallen gemeld: ruim 45 tegen 11 in 1991. Zouden de hardnekkige oostenwinden in mei (wanneer de soort op trek is) daar iets mee te maken hebben? Roodmussen komen in het voorjaar volgens de boekjes vanuit zuidoostelijke richting naar Europa. De overwinteringsgebieden zouden gesitueerd zijn van India tot in China! De situatie in de Flevopolders is nog niet goed bekend. Voorlopig zijn er maar 2 territoria bekend (1991: 8). In de Hollandse duinen zijn 1-2 territoria gevonden.

Het werd bijna niet voor mogelijk gehouden, maar de aantallen **Grauwe Klauwieren** van Neerlands Hoop in Bange Dagen, het Bargerveen in ZO-Drente, zijn opnieuw toegenomen. Maar liefst 101 paren werden vastgesteld, een nieuw record en een geweldige opsteker voor de lokale onderzoekers, Hans van Berkel en consorten. Het talrijke voorkomen daar blijft een boeiend fenomeen. Tijdens een gerichte zoekactie in juni in geschikt lijkende terreinen kon worden vastgesteld dat er in ieder geval geen opvallende uitstraling heeft plaatsgevonden naar gebieden in de directe omgeving. Op de Duitse kant bleken de hoogveenvlakten die op oudere stafkaarten prijken inmiddels vrijwel tot de laatste meter te zijn afgegraven voor de turfmolindustrie...een vreselijk gezicht. Het Bargerveen blijkt dus een tamelijk geïsoleerd bastion voor Grauwe Klauwieren te zijn. Groningse biologen die zich al geruime tijd bezig houden met het intensief bestuderen van onder andere het menu van de klauwieren zullen het verlossende woord moeten spreken over het fantastische succes van de Negendoder in dit reservaat.

Dat de **Raaf** zich bijzonder thuisvoelt op de Veluwe is duidelijk. Met ongeveer 75 paar was dit jaar alweer beter dan het vorige. Wanneer

krijgt de soort elders vaste voet aan wal? Het lijkt een kwestie van tijd. Dat er in Utrecht (2 paar), in Salland (1 paar) en in Zuid-Limburg (eenmalige waarneming van een baltsend exemplaar) Raven rondhangen in geschikte biotopen, lijkt hoopgevend.

Europese Kanaries werden in de Achterhoek opvallend veel gemeld: 13 paar. In Zuid-Limburg werden er ruim 100 gemeld (wat nog iets te laag zal zijn), in Noord-Limburg 9 (Steijl/Tegelen). Buiten Twente (4 paar) lijkt de soort elders in Nederland zeer weinig voor te komen.

Het was balen, maar ook weer niet heus, in de naaldbossen van de Veluwe en Drenthe. Vooral op de Veluwe was het een allerbelabberst jaar voor **Kruisbekken**. (Des te opvallender dat er in de duinen van Noord-Holland vijf en op Schiermonnikoog 2-4 paren werden gekarteerd.) Voor **Sijzen** daarentegen was het een uitzonderlijk goed jaar. Dit zal niet iedereen opgevallen zijn: het vereist enig inzicht in sijzengedrag om een inventarisatie goed uit te voeren. Luidruchtig kwelende groepjes in het voorjaar kunnen gevoeglijk worden genegeerd: dat zijn per definitie trekkers. Solitaire vogels of paartjes in broedbiotoop vereisen echter aandacht, zeker wanneer er gezongen wordt en boogvormige baltsvluchtjes worden uitgevoerd (graag vanuit een berk). Deze plekken moeten later in het seizoen worden gecontroleerd, maar daarbij moet men voor ogen houden dat Sijzen normaliter vroeg broeden. Dit jaar vlogen de eerste jongen eind april uit, in andere jaren is dat ook wel half mei het geval. Sijzen bij het nest zijn, net als familie-groepjes, tamelijk luidruchtig, zodat herhaalde bezoeken aan een vermoedelijke broedplaats meestal zekerheid omtrent een broedgeval kunnen opleveren. Dat de dichtheden in geschikte gebieden hoog kunnen zijn, blijkt uit het feit dat Rob Vogel dit jaar in het kader van zijn SBB-inventarisaties in Kootwijk-Loobosch op 1400 ha bos 73 paar vaststelde. Dit jaar kozen de Sijzen vooral voor oude grove dennenbossen gemengd met berk; in

vorige jaren was er een duidelijke voorkeur voor gemengd naaldbout met veel Douglas of larix.

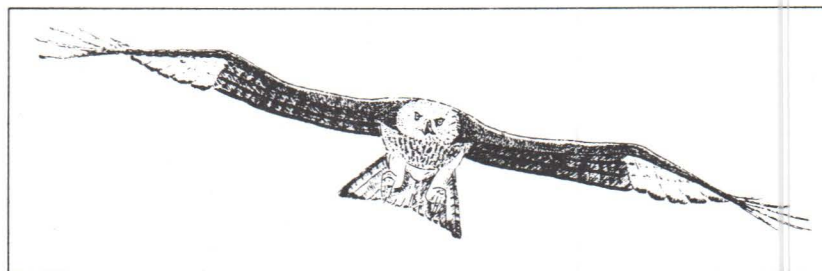
Met de **Ortolaan** loopt het echt af, afgaande op de resultaten van 1992. In een voormalig bolwerk, waar begin jaren zeventig nog 120 territoria voorkwamen, de omgeving van Winterswijk, zag men er dit jaar geen enkele verschijnen. Ook de situatie in Noord-Limburg verslechterde: slechts 8-10 territoria werden gevonden. Samen met de schaarse meldingen elders (ZO-Groningen twee territoria, Noord-Twente een, Midden-Limburg twee) kan de oogst van 1992 niet anders dan triest worden genoemd.

Zeldzaamheden

Ter afsluiting nog wat ongeenssureerde krenten uit de pap. Er waren maar liefst drie paren Grote Zilverreigers aanwezig in geschikte biotopen. Daarnaast was er een exemplaar dat, bij gebrek aan een partner, een broedpoging aanging met een Blauwe reiger. Van de Roodhalsfuut waren baltsende paren aanwezig tot in juni/juli. Brilduikers werden voor zover bekend wel baltsend gezien maar er zijn geen nesten gevonden. Een Rode Wouw die op een nest in het zuidoosten van het land werd gezien is wellicht verstoord; op een tweede plaats was er een territorium. Wederom broedde er minimaal één paar Slechtvalken in Limburg; op de Veluwe werd een territorium vastgesteld. In de provincie Utrecht was er een territorium van de Krekelzanger, in de provincie Groningen mogelijk twee. Een territorium van de Bergfluiter werd vastgesteld op de Veluwe en van de Kleine Vliegenvanger op de Veluwe en in Twente. Op twee plaatsen werden gedurende langere tijd roepende Oehoes vastgesteld.

Dank

Veel dank is verschuldigd aan alle tellers, aan de DC'en en aan allerlei instanties die gegevens ter beschikking stelden. Zonder uw hulp was dit voorlopige overzicht niet mogelijk.

Rode Wouw (Ton Eggenhuizen).